

18è CICLE DE SORTIDES DE CONÈIXER EL PLA DE L'ESTANY CRESPIÀ

2a sortida – diumenge, 10 de novembre de 2019

Centre d'Estudis Comarcals i Centre Excursionista de Banyoles

RUTA DE LES FONTS DE CRESPIÀ. AJUNTAMENT DE CRESPIÀ / HOSPITAL I CAPELLA DE SANTA LLÚCIA. CAN PORCIOLES / CAN RAMON. ESSLÉSIA DE SANTA EULÀLIA.

Els primers indicis de poblament de Crespià els trobem en l'important jaciment d'un poblat indígena pre-romà en l'indret del Portell o el Castellar que perdurà fins a època romano-republicana. Crespià està documentat en escrits del segle IX-X entre les possessions de la seu de Girona. Durant el segle XVII Crespià va passar d'ésser un feu eclesiàstic a dependre directament del rei.

Església de Santa Eulàlia. Temple d'origen romànic del segle XII, dedicat a Santa Eulàlia de Mèrida, que és la patrona del poble. Església de planta rectangular amb una gran nau central i dues de laterals construïdes posteriorment, acabada en absis semicircular. La construcció és amb carreus de pedra ben treballats. A la façana d'entrada hi ha una portalada amb quatre arcs de mig punt en degradació i guardapols. Damunt té una gran finestra central amb arc de mig punt i motlures. Al costat de tramuntana s'alça el campanar fortificat amb obertures en arc de mig punt i teulat a dos vessants. Sobresurt en la façana una gàrgola esculpida. A llevant s'observa la fortificació de l'absis, convertida en una torre de defensa. En l'angle de migdia hi ha un torrella de guaita feta d'obra de totxo. A l'interior de l'església hi ha el cor al damunt de l'entrada i al fons l'absis amb un fris decorat. A les naus laterals hi ha dues cúpules a cada costat. La decoració mural d'aquestes està molt malmesa. Les primeres notícies relacionades amb Santa Eulàlia daten de l'any 1151. Segons Constans va ser consagrada l'any 1163 per l'abat de Sant Pere de Besalú. L'església romànica en un principi era d'una sola nau. Al llarg dels segles XVI-XVIII es reforma l'església. Es construeixen dues naus laterals amb tres capelles a cada costat, es transforma l'absis en una torre de defensa i al costat est s'hi fa una sagristia. Damunt la porta d'aquesta antiga sagristia encara es llegeix "1642". També es va modificar el campanar, que es va convertir en una torre de planta rectangular. L'any 1936 es va perdre el retaule central i els dos laterals realitzats l'any 1626. Actualment l'edifici presenta una bona fisonomia gràcies a les últimes restauracions.

Ajuntament de Crespià / Hospital i Capella de Santa Llúcia. s. XIV-XVIII. L'actual Ajuntament de Crespià en època medieval era un Hospital de Pobres, documentat des de l'any 1208. Edifici de planta rectangular a dos vessants i tres pisos que ha estat objecte de reformes durant la segona meitat del segle XVIII. A l'angle nord-oriental hi ha la capella gòtica de Santa Llúcia de l'antic Hospital de Pobres. Aquesta correspon a la part més antiga de l'edifici. La façana de la capella mostra una porta forana de dovelles de pedra calcària grisa. Al centre té l'any gravat "1626". A cada costat de la porta s'obren dues finestres rectangulars amb llinda i reixa de ferro forjat. Damunt es troba el campanar d'espardanya d'obra de rajol. A l'interior, la capella mostra planta quadrada i coberta amb volta de creueria. Les nervadures ogivals arrenquen des dels culs de llàntia decorats amb franges motllurades. Al centre de la clau de volta trobem la figuració en relleu de la Verge "dolorosa" amb el Nen Jesús. A la dreta de la porta es troba la pica baptismal encastada a la paret. El paviment és fet de rajoles quadrades que formen motius geomètrics romboïdals. La resta de l'edifici es mostra constructivament adossat a la capella de Santa Llúcia. Destaca el seu frontó triangular amb cornisa d'obra de totxo. Les obertures actuals són d'obra de maó amb carreus de

pedra reaprofitats. L'any 1844 fou desamortitzat com altres propietats religioses de la comarca. A partir de l'any 1780 fou establert que l'hospital havia de ser administrat pel rector, un pagès i un menestral. Els segles XVIII-XIX les famílies més poderoses de Crespià hi figuren sovint en la seva administració: els Porcioles, Llavanera o bé els Ordis i Piferrer.

Can Porcioles / Can Ramon. s. XV-XVIII. Masia formada per un conjunt d'edificacions adossades de planta rectangular a dos vessants i tres plantes. Destaca un característic cos avançat amb porxada i arcada en el carrer Major. La façana nord, paral·lela a la riera del Merler, té tres plantes. A la planta baixa hi ha dues portes de llinda monolítica de travertí. La segona porta té gravat l'any "1758" i el nom de "Francisco Grau Porcioles". En la primera planta hi ha dues finestres. La primera és de llinda. La segona també amb llinda és de reminiscència medieval. El porticat avançat té dos pisos, un passadís intern i una arcada amb estructura superior damunt del Merler. El passatge del carrer Major és format per tres arcs de dovelles amb sostre de tramada de fusta i volta d'aresta. La seva façana de llevant mostra un curiós balcó cantoner bisellat. La seva llinda té gravat l'any "1737". Damunt s'observen dos badius tapiats. A la banda de ponent trobem una finestra de dintell i ampit motllurat, amb creu incisa i l'any "1746". A ponent es troba un portal tapiat situat en el mur perimetral de l'era, en l'actual plaça dels Estudis. Té llinda de travertí de notable llargària, amb l'any gravat "1768". La façana posterior

es caracteritza per una galeria formada per arquets de maó sostinguts per pilars. El primer document referent a la família Porcioles data del 1273. Se sap que Bartomeu Bruguera, pagès de Serinyà, va contraure matrimoni amb una Porcioles de Crespià el darrer terç del segle XV. Per l'ajuda mostrada durant els episodis de la Guerra Civil Catalana (1462-1472), Ferran VII el Catòlic ennoblí a Bartomeu Bruguera el maig de 1481. D'aquest fet se'n beneficià la família Porcioles que, per matrimoni, ostentà un títol nobiliari. Els segles XVII-XIX es documenten membres de la família Porcioles ocupant càrrecs polítics i religiosos rellevants al Principat i a Crespià. Joan de Porcioles fou, per exemple, conseller quart de la Vila de Barcelona. Francesc de Porcioles fou designat per la Reial Audiència els anys 1819, 1824 i 1828 primer regidor de Crespià. La importància econòmica i social que degué tenir aquesta família ve mostrada per l'encàrrec l'any 1626 del retaule major de l'església de Santa Eulàlia, malauradament destruït durant la Guerra Civil (1936-1939). Josep Maria de Porcioles i Colomer, notari, ocupà càrrecs polítics de primer ordre al llarg del segle XX. El 1933 fou secretari de la Lliga Catalana del Districte de Balaguer i alcalde de Barcelona de 1957 a 1973.

Torrent Merler. i amb ell els carrers Major i Gènova, constitueixen l'eix principal que divideix el poble de Crespià. Del torrent cap el sud hi ha la parròquia i les cases més importants (Can Piferrer, Can Porcioles i Can Casellas), així com l'antic Hospital i la capella de Santa Llúcia, avui rehabilitats i destinats a l'Ajuntament del municipi.

Font Vella. Font que es troba en un agradable paisatge a la vora del torrent de Crespià. A la part superior hi ha una plana des d'on es pot gaudir d'unes magnífiques vistes del riu.

Fontica. Font situada en una bauma de pedra dins el torrent de Crespià. Per accedir-hi cal baixar unes escales de pedra.

El riu **Fluvià** neix sota el Collsacabra, a la Garrotxa, i desemboca a Sant Pere Pescador. El seu tram mig discorre per la comarca del Pla de l'Estany, en concret pels municipis de Serinyà, Crespià, Esponellà i Vilademuls. Al llarg del seu recorregut per la nostra comarca recull les aigües de molts petits rierols i del riu Ser. També hi trobem tres rescloses, les de Serinyà, Esponellà i Orfes. A l'Illa de Fares hi ha una Reserva Natural de Fauna Salvatge, on la vegetació és l'aspecte ecològic més rellevant.

Roca Caputxa. Una bauma de forma curiosa a tocar les aigües del riu Fluvià, a prop del túnel construït en els anys quaranta, pel projecte del embassament.

